

Kunnanhallitus 14.8.2023

NURMIJÄRVEN KUNNAN LAUSUNTO KESKI-UUDENMAAN HYVINVOINTIALUEEN HYVINVOINTIOHJELMAN LUONNOKSESTA

Yleisiä huomioita

Hyvinvointialueohjelmassa esitetyt yleispiirteiset tavoitteet ovat hyvät ja kannatettavat, mutta konkreettiset vaikutukset puuttuvat, mikä haastaa suunnitelmasta lausumista. Ohjelma on varsin yleisellä tasolla eikä ohjelmasta selviä, mihin palveluihin muutoksia ollaan suunnittelemassa ja millaisella sisällöllä.

Kunnat eivät ole päässeet osallistumaan ohjelman laadintaan hyvässä vuorovaikutuksessa hyvinvointialueen kanssa. Ohjelman jatkovalmistelussa konkreettiset vaikutukset tulee avata tarkemmalla tasolla ja ennen lopullista päätöksentekoa kuntien kanssa tulee järjestää neuvottelut palvelurakenteen muutoksista.

Lausuntoaikataulu on ollut tiukka ja ajoittunut kesälomakaudelle, jolloin lausunnon yhteinen valmistelu-aika on jäänyt liian lyhyeksi. Myös hyvinvointialueen päätöksenteko hyvinvointiohjelmasta tulee nopealla aikataululla ja kyseenalaista onkin, mikä on lausunnotmenettelyn todellinen vaikuttavuus päätöksentekoon, mikäli lausuntoja ei ehditä perusteellisesti käymään läpi ennen päätöksentekoa.

Palveluiden verkosto

Hyvinvointiohjelman luonnoksessa on asetettu tavoitteet palveluiden verkostolle ja esitetty Keusoten tilojen salkutuksen periaatteet. Sinällään on positiivista, että Keusoten käytössä olevat tilat salkutetaan sekä luodaan suunnitelma tilojen vähentämiseksi pitkällä aikavälillä. Palveluiden verkoston kehittämis- ja säästötoimenpiteistä lausumista haastaa kuitenkin se, että suunnitelmasta ei konkreettisesti selviä, mitä palvelurakenteen muutoksia on suunnitteilla ja mistä tiloista Keusoten on tarkoitus luopua. Palvelurakenteen muutoksia koskevat tiedot on saatu epävirallisesti Keusotelta tai jopa median välityksellä, mitä ei voi pitää hyvänä valmisteluna.

Ohjelman yhdeksi tavoitteeksi on asetettu palveluiden saavutettavuuden parantaminen, mutta hyvinvointiohjelman toimenpiteet vaikuttavat päinvastaisilta. Palveluiden saavutettavuutta ei voi suunnitella autoa käyttävien ehdoilla vaan palveluiden on oltava saavutettavia myös niille, joilla ei ole omaa autoa. Palveluiden suunnittelussa ei ole otettu tarpeeksi huomioon sitä, että Keski-Uusimaa on yksi voimakkaimmin ikääntyvistä alueista, ja sen ikääntyvälle väestölle on turvattava saavutettavat palvelut. Lisäksi herää huoli vammaisten palveluiden saavutettavuudesta, sillä alueellisessa vammaisneuvostossa on pohdinnassa, miten taksiliikenne tullaan hyvinvointialueella järjestämään sekä huoli, että omavastuu bussilippujen hintojen suhteen tulee

suunnitelmien mukaan olemaan eriarvoista hyvinvointialueen kunnissa. Digipalvelu ei ole saavutettava palvelu kaikille. Palveluiden on oltava saavutettavia myös niille, joilla ei ole digiasioinnin mahdollisuutta tai osaamista käyttää niitä. Viimeisimmän FinsSote-tutkimuksen mukaan Nurmijärveläisistä, 65-vuotta täyttäneistä, 89,4 % on kokenut esteitä ja huolia sähköisten palveluiden käytössä.

Tiloista saatavia säästötoimenpiteitä on tarkasteltu ohjelmassa lähinnä kustannusten näkökulmasta, mutta asukkaiden palvelujen näkökulma puuttuu palveluiden verkoston tarkastelusta kokonaan. Osittain palveluverkon kehittämiseksi asetetut tavoitteet vaikuttavat myös ristiriitaisilta, kun tavoitteeksi on kirjattu vähentää uuden tilan tarvetta, mutta saatujen tietojen perusteella Keusote on luopumassa myös sellaisista tiloista, jotka ovat palvelutuotannon aktiivisessa käytössä ja ko. tilojen korvaaminen nopealla aikataululla vaatii kuitenkin uusia, korvaavia tiloja jonkin muualle.

Palveluiden verkoston valmistelun yhteydessä ei ole käyty kuntien kanssa neuvotteluita kunnan omistamien kiinteistöjen tulevaisuudesta tai kehittämisen erilaisista vaihtoehdoista. Myös kunnissa voi olla näkemyksiä ja hyviä ratkaisuja tarjolla palveluiden verkoston suhteen. Nurmijärven kunta edellyttää, että kaikki palveluverkkoa ja kuntien omistamia kiinteistöjä koskevat muutokset tulee tehdä tiiviissä vuoropuhelussa ja yhteistyössä kuntien kanssa ja kuntien kanssa tulee neuvotella ennen lopullista päätöksentekoa.

Nurmijärven kunnan huomioita tilojen salkutukseen liittyen:

- A-salkussa olevien kiinteistöjen osalta vuokranantajana toimivien kuntien näkökulmasta on ehdottoman tärkeää, että hyvinvointialue sitoutuu tekemään A-salkun kiinteistöistä pitkät, vähintään 15 vuoden vuokrasopimukset.
- Rajamäen terveysasema on salkutuksessa sijoitettu B-salkkuun. Rajamäen terveysasema on palvelujen saatavuuden kannalta keskeinen palvelu Rajamäellä. Kiinteistö on uusi eikä sen osalta ole tiedossa olevia peruskorjaustarpeita tuleville vuosille ja myös vuokrataso on maltillinen. Rajamäen terveysaseman osalta Keusoten tulee harkita palvelujen nykyistä vahvempaa keskittämistä Rajamäen terveysasemalle. Keusote on ilmoittanut suunnittelevansa Kirkonkylän hammashoidon tilasta luopumista, jolloin esimerkiksi Kirkonkylän hammashoidon voisi keskittää Rajamäelle ja näin vahvistaa Rajamäen terveysaseman toimintaa. Palveluiden laajemmalla keskittämisellä Rajamäen terveysasema voitaisiin nostaa salkutuksessa A-salkkuun.
- C-salkkuun on saatujen tietojen mukaan listattu kiinteistöjä, jotka ovat palvelutuotannon aktiivisessa käytössä. Palvelutuotannon käytössä olevien tilojen korvaaminen nopealla aikataululla vaatii kuitenkin korvaavia tiloja. Palvelutarve kyseisissä palveluissa esimerkiksi hammashuollossa ja kuntoutuksessa ei ole vähenemässä eivätkä palvelut ole nopeasti korvattavissa digitaalisilla palveluilla.

- Keusoten Kuntoutuskeskus (Kiljavan Sairaala) on nykyisellään keskeinen osa hyvinvointialueen sairaalapalvelujen verkostoa. Saatujen tietojen perusteella Keusote suunnittelee Kiljavan Sairaalan kiinteistöistä luopumista. Kiljavan Kuntoutuskeskuksesta luopuminen ei tule tarkoittamaan fyysisten tilojen vähentymistä, kun korvaava toiminta on joka tapauksessa järjestettävä joissakin tiloissa. Hyvinvointialueen talous edellyttää sopeuttamistoimia, eivätkä uuden yksikön vaatimat investoinnit ole perusteltuja nykyisessä taloudellisessa tilanteessa, kun tarjolla on kustannustehokkaat ja osittain jo peruskorjatut tilat. Korvaavien tilojen osalta on myös huomioitava, että kuntoutustoiminnassa on käytössä erikoistilaa, muun muassa allastoiminnot, joiden korvaaminen kustannustehokkaasti on haastavaa.

Kiljavan Sairaala kykenee nykyisellään tarjoamaan palvelutuotannon käyttöön soveltuvat tilat kustannustehokkaasti. Keusoten tulee arvioida myös vaihtoehtoja kuntoutustoiminnan kehittämiseksi nykyisissä tiloissa esimerkiksi kehittämällä Kiljavan Sairaalasta vahva alueellinen kuntoutustoimija yhteistyössä eri hyvinvointialueiden kanssa tai arvioimalla vaihtoehtoisia ratkaisuja myös palvelujen tuottamisen osalta. Kiljavan Sairaala voisi toimia jatkossa kuntoutuksen keskittymänä laajemmallekin alueelle kuin pelkästään Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen alueelle. Nurmijärven kunta edellyttää, että ennen päätöksentekoa Kiljavan Sairaalan tilanteesta on neuvoteltava omistajakuntien kanssa ja käytävä avointa keskustelua erilaisista kehittämisvaihtoehdoista.

Ikääntyneiden palveluiden kustannusrakenteen keventäminen

Hyvinvointialueohjelmassa on kehittämis- ja säästötoimenpiteenä otettu kantaa ikääntyneiden palveluiden kustannusrakenteen keventämiseen. Tavoitteena on toteuttaa merkittävä rakennemuutos ympärivuorokautisesta palveluasumisesta yhteisölliseen asumiseen.

Tavoitteeksi asetettu yhteisöllisen asumisen lisääminen on positiivinen kehityssuunta. Ohjelmassa palvelurakenteen muutokseen on kuitenkin otettu kantaa ainoastaan kustannusrakenteen keventämisen näkökulmasta eikä siinä ole lainkaan huomioitu, miten palvelurakenteen muutos vastaa asiakkaiden palvelutarpeita. Ohjelmassa asetettu tavoite ympärivuorokautisen asumisen paikkamäärän merkittävästä pienentämisestä vaikuttaa epärealistiselta huomioiden väestön ikääntyminen ja asiakkaiden palvelutarve.

Taloudellisten tavoitteiden lisäksi hyvinvointiohjelmalla pyritään yhtenäistämään myös hyvinvointialueen toimintaa. Tämä on positiivinen kehityssuunta. Kuitenkin hyvinvointiohjelman luonnoksesta nousee esille huoli siitä, missä määrin hyvinvointiohjelma ottaa huomioon erot alueiden (kuntien) välillä. Esimerkiksi väestörakenteen kehitys on eri vaiheissa eri Keusote-kunnissa. Hyvinvointiohjelmassa todetaan, että väestön ikärakenteen osalta Keski-Uudellamaalla yli 75-vuotiaiden väestöosuus on maan pienimpien joukossa. Tämä johtuu kuitenkin siitä, että koko maan tasolla monilla reuna-alueilla ikärakenteen muutos on parhaillaan käynnissä ja monet alueet ovat jo ns. ikääntyneet. Seuraavien vuosien ja vuosikymmenien aikana ikärakenteen

Nurmijärvi

muutos näkyy erityisesti kunnissa, jotka ovat kasvaneet ja vaurastuneet suurten kaupunkien naapureina – eli Keusoten alueella.

Tarkasteltaessa rakennemuutosta ympärivuorokautisesta palveluasumisesta yhteisölliseen asumiseen tulee ottaa paremmin huomioon myös nykyinen ikääntyneiden asumisen palveluverkko (palveluasumisen paikat) ja tämän erilaisuus Keusote-kuntien välillä. Esimerkiksi ympärivuorokautisen asumisen paikat eivät jakaannu tasaisesti Keusote-kuntien välillä.

Palveluasumisen rakennemuutoksen tarkastelussa tulee myös ottaa huomioon tehtävien päätösten ja toimeenpanon vaikutukset myös muihin Keusoten palveluihin. Kun ympärivuorokautisen hoivan paikkoja ei ole tai määrä ei vastaa kysyntään, kotona asuvat huonokuntoiset ihmiset joutuvat turvautumaan päivystykselliseen hoitoon. Tämä kuormittaa edelleen Keusoten palveluita ja luo kustannuksia toisaalle. Näin palveluasumisesta saatavat säästöt syödään toisaalla.

Rakennemuutos ympärivuorokautisesta palveluasumisesta yhteisölliseen asumiseen vaatii vahvaa yhteistyötä kunnan, hyvinvointialueen sekä rakentajien ja palveluntuottajien kesken. Lisäksi asumisratkaisujen suunnittelu tulee tehdä vahvassa yhteistyössä asukkaiden, vaikuttamistoimielinten sekä yritysten ja järjestöjen kanssa. Yhteisöllisen asumisen hankkeiden käynnistyminen vaatii ratkaisuja, joilla hankkeet saadaan toteuttamiskelpoiksi kaikkien osapuolten näkökulmasta ja hankkeiden käynnistyminen vaatii joustamiskykyä myös hyvinvointialueelta.

Ennaltaehkäisevän ja varhaisen tuen palvelut

Hyvinvointialueohjelmassa painotetaan matalan kynnyksen sekä ennaltaehkäisevän ja varhaisen tuen palveluita. Keusote-kuntien alueella ennaltaehkäisevien palvelujen saatavuus erityisesti lasten, nuorten ja perheiden palvelujen osalta on olennaisen tärkeää vaativan tason palveluiden vähentämiseksi.

Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden piirissä on ollut pitkään merkittävää vajetta muun muassa oppilas- ja opiskeluhoillon sekä terveydenhuollon henkilöstön osalta. Lasten, nuorten ja perheiden varhaisen tuen näkökulmasta kuitenkin näiden palvelujen saatavuus ja toimivuus on olennaisen tärkeää. Lasten ja nuorten palveluissa esimerkiksi koulukuraattori-, koulupsykologi- ja sosiaalihoillon palveluiden pitää olla vähintäänkin lakisääteisellä tasolla ja palveluiden suunnittelua ja kehittämistä tulee tehdä vahvassa yhteistyössä kuntien ja hyvinvointialueiden välillä.